

บทบรรณาธิการ

“โลกแห่งความจริงฉันเป็นเหมือนคนตาบอด โลกแห่งความฝันฉันมองเห็นวันสดใส”

เนื้อหาสารในพื้นที่ของสื่อต่างๆ นั้น อาจจำแนกออกได้เป็นสองกลุ่มคือ สารประเภท “สารตถคติ” ที่นำเสนอเรื่องราวของความจริง ซึ่งคนทำสื่อประเภทนี้ มักถูกคาดหวังให้ทำหน้าที่ประหนึ่งกระจกสะท้อนให้เราเห็นความเป็นไปต่างๆ ในสังคม กับสารประเภท “บันเทิงคดี” ที่ปรุงแต่งความฝันจินตนาการ เพื่อนำมาซึ่งความบันเทิงเริงรมย์แก่สาธารณชน

โลกของสื่อที่คลุกเคล้าไปด้วยเนื้อหาทั้ง “เรื่องจริง” และ “เรื่องแต่ง” เฉกเช่นนี้เอง นำมาสู่แก่นหลักของวารสารวิชาการ *วารสารศาสตร์ ฉบับนี้* ซึ่งตั้งชื่อธีมแบบล้อไปกับบทเพลง *โลกแห่งความฝัน* ของ โหม่ เจริญปุระ ที่ขับร้องว่า “**โลกแห่งความจริงฉันเป็นเหมือนคนตาบอด โลกแห่งความฝันฉันมองเห็นวันสดใส**” โดยร้อยเรียงหลากหลายบทความที่อาจแบ่งได้เป็นสองกลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

ในส่วนแรกของกลุ่มบทความที่ว่าด้วย “**โลกแห่งความจริง**” นั้น รูปธรรมของเนื้อหาสารประเภท “ข่าว” จะเป็นตัวอย่างชัดเจนให้เราได้ตั้งคำถามต่อการสะท้อนและประกอบสร้างความเป็นจริงในหลายๆ ประเด็นทางสังคม ดังเช่นที่ รุจน์ โกมลบุตร ได้สนใจถอดบทเรียนของสื่อสถาบันกับการรายงานเหตุการณ์การก๊วยนักฟุตบอลเยาวชนและผู้ฝึกสอนทีมหมูป่าอะคาเดมีที่สูญหายและติดอยู่ในถ้ำวนอุทยานถ้ำหลวง-ขุนน้ำนางนอน จังหวัดเชียงราย บนข้อถกเถียงที่ว่า ในการรายงานสถานการณ์ความจริงที่อ่อนไหวเช่นนี้ สื่อและคนข่าวควรวางบทบาทของตนอย่างไร และถึงระดับใด

ในขณะเดียวกัน แม้นิยามของข่าวถูกรับรู้จากนักวารสารศาสตร์ว่า ต้องนำมาซึ่งสัจจะหรือความจริง แต่ทว่า วิศวัส ปัญญาวงศ์สถาพร ได้หันมาเลือกศึกษาข่าวลือ (rumour) ที่แม้จะมีอาจตรวจสอบแหล่งที่มาและความจริงความเท็จที่ถูกต้องได้ แต่ในอีกด้านหนึ่งของข่าวลือที่ “ไม่จริงไม่ลวง” และอาจ “ไม่มีที่มาที่ไป” ก็ยังมีบทบาทเป็นเสมือน “อาวุธของผู้มีอำนาจน้อย” (weapon of the weak) ที่จะใช้ต่อกรตอบโต้กลุ่มคนที่มีสถานะอำนาจสังคม

และในการวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของผู้คนที่มีความเชื่อในความจริงที่อยู่ในสื่อและสารนั้น อานูรักษ์ เชื้อนแก้ว และอัจฉรา บัณฑารววงศ์ ได้มุ่งเน้นทำความเข้าใจช่องทางการสื่อสารของเพชบุ๊คแฟนเพจ ในฐานะพื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลสามารถแสดงออกต่อข่าวรุนแรงและความรุนแรงที่มีอยู่ในข่าวได้ ตามติดด้วย พรรชาสิริ กุหลาบ ที่สังเกตเห็นว่า ผู้รับสารที่แม้จะเป็นเด็กตัวเล็กๆ แต่ก็หาใช่จะไร้ซึ่งศักยภาพที่จะรู้เท่าทันสื่อ ผู้เขียนจึงเลือกสำรวจนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และสังคมดิจิทัล โดยใช้บทเรียนจากสามประเทศในระดับสากล เพื่อมาขอย้อนมองกิจกรรมการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในบริบทแห่งสังคมไทย

สำหรับในกลุ่มของบทความที่ว่าด้วย “โลกแห่งความฝัน” ที่มักดำรงอยู่ในสื่อและสารแบบบันเทิงคดีนั้น บทความสองเรื่องแรกได้โฟกัสการศึกษาวิเคราะห์หาที่สื่อภาพยนตร์ โดย อรุพงศ์ รักษาสัตย์ ที่สวมบทบาทเป็นผู้สร้างภาพยนตร์สารคดีเรื่อง บุษบา ได้บททวนทวนย้อนให้เห็นตรรกะและเบื้องหลังวิธีคิดในการผลิตภาพยนตร์ไปจนถึงการใช้เทคนิคที่เรียกว่า “The Kuleshov Effect” ในการสื่อสารสัญลักษณ์และสร้างความหมายในภาพยนตร์สารคดีเรื่องดังกล่าว ในขณะที่ กำจร หลุยยะพงศ์ ได้พินิจพิเคราะห์ภาพยนตร์บันเทิงหลากหลายเรื่องที่ผลิตขึ้นในประชาคมอาเซียน เพื่อเผยให้เห็นถึงอำนาจและจิตสำนึกแห่งการต่อสู้ของมนุษย์ในฐานะปัจเจกผู้กระทำการ (human agency) ที่ดำรงอยู่ในความฝันบนโลกเชลลุลอยด์ของชุมชนอุษาคเนย์

และปิดท้ายด้วยบทความวิจัยของ ภัทราพร ภูริวิงสกุล และวิเชียร ลัทธิพงศ์พันธ์ ที่สนใจศึกษาการสื่อสารความหมายของเนื้อหาการ์ตูนจากดินแดนอาทิตย์อุทัย เรื่อง ฮิคารุ เซียนโกะ เกมอัจฉริยะ และให้ข้อค้นพบที่น่าสนใจว่า พลังแห่งสัญลักษณ์ของการ์ตูนเรื่องดังกล่าวนำไปสู่แรงบันดาลใจอันหลากหลาย ตั้งแต่ผลักดันให้ผู้อ่านบางคนมาหลงรักและพร้อมที่จะพัฒนาความสามารถในการเล่นเกมหมากล้อมอย่างโกะ ไปจนถึงแรงบันดาลใจทางสังคมวัฒนธรรมอีกหลายด้านที่หลอมหล่อและเรียนรู้โดยปัจเจกชนผู้รับสาร

เพราะ “โลกแห่งความจริง” ได้ทำหน้าที่คละเคล้าไว้ด้วยการฉายภาพและสรรค์สร้าง “ความจริง” มาสู่การรับรู้ของสาธารณชน ในขณะที่ “โลกแห่งความฝัน” ที่ผลิต “ความบันเทิงเริงรมย์” ก็เล่นบทบาทเป็นทั้ง “กระจก” และ “ตะเกียง” ในการขับเคลื่อนระบบสังคมโดยภาพรวม บทความวิชาการที่คัดสรรมาในวารสารวิชาการวารสารศาสตร์ ฉบับ “โลกแห่งความจริงฉันเป็นเหมือนคนตาบอด โลกแห่งความ

“ฉันมองเห็นวันสดใส” ก็น่าจะให้คำตอบที่ชวนขบคิดต่อถึงพลังแห่งการผลิตทั้ง
“ความจริง” และ “ความฝัน” ซึ่งคู่กันอยู่ในสื่อและสารที่ปัจเจกบุคคลอย่างเราๆ
ได้เสพกันถ้วนทั่วทุกวี่วัน

สมสุข หินวิมาน

บรรณาธิการ